

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI
NAD ZABYTKAMI POWIATU ŚWIEBODZIŃSKIEGO
W LATACH 2022-2024**

czerwiec 2025r.

Spis treści

Wstęp	2
Realizacja celów, kierunków i zadań programu	4
I. Rewaloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego	4
1. Współpraca z samorządami gminnymi na rzecz wspólnej polityki wobec dziedzictwa kulturowego	4
2. Koordynacja działań na rzecz realizacji planowania strategicznego z uwzględnieniem dziedzictwa - bieżący monitoring działań samorządów gminnych w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami i uwzględnianie ich w planowaniu na poziomie samorządu powiatowego	4
3. Poprawa jakości współpracy z właścicielami zabytków i organami ochrony zabytków	6
4. Finansowanie ochrony zabytków w tym aplikowanie o środki zewnętrzne	9
II. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego	16
1. Przygotowanie systemu informacji obejmujących zasoby dziedzictwa kulturowego powiatu	16
2. Oznakowanie zabytków na terenie powiatu za pomocą „Błękitnej tarczy”	16
III. Dziedzictwo kulturowe jako narzędzie budowania postaw społecznych	17
1. Realizacja programów edukacyjnych szkół:	17
2. Popularyzacja „dobrych praktyk” w zakresie działań wokół dziedzictwa kulturowego	21
Zakończenie	25

Wstęp

Niniejsze sprawozdanie odnosi się do dokumentu pn. „Programu Opieki Nad Zabytkami Powiatu Świebodzińskiego na lata 2022-2025”. Został on wprowadzony przez Radę Powiatu Świebodzińskiego uchwałą nr XLII/314/2022 z dnia 28 listopada 2022 r. Wykonanie uchwały powierzono Zarządowi Powiatu Świebodzińskiego.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami Zarząd Powiatu Świebodzińskiego sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami, które przedstawia Radzie Powiatu.

Źródło: Schwiebus.pl

Głównym celem ww. programu jest zahamowanie degradacji substancji zabytkowej, zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie atrakcyjnego wizerunku powiatu świebodzińskiego. W programie określone zostały zadania i kierunki działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami oraz wskazano sposoby realizacji stosownych czynności organizacyjnych i finansowych, jak też upowszechnianie wiedzy o zabytkach, zgodnie z przepisami ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Perspektywa realizacji celów, kierunków i zadań programu jest jednak działaniem długofalowym i powinna zostać ujęta również w kolejnych aktualizacjach ww. dokumentu.

Realizując obowiązek wynikający z art. 87 pkt 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Zarząd Powiatu w Świebodzinie przedstawia sprawozdanie po upływie dwóch lat z realizacji programu za okres 2022-2024. W sprawozdaniu ujęto działania podejmowane w celu ochrony dziedzictwa kulturowego na tym terenie, wynikające z przyjętych w Programie głównych celów priorytetowych, którymi są:

1. Rewaloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego.
2. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego.
3. Dziedzictwo kulturowe jako narzędzie budowania postaw społecznych.

Powyższe cele realizowane są poprzez wspólne działania władz samorządowych, właścicieli oraz zarządców obiektów, organizacji pozarządowych, szkół i placówek oraz Wydziału Starostwa Powiatowego w ramach zadań własnych.

Niniejsze sprawozdanie sporządzono na podstawie danych przekazanych przez Wydział Starostwa Powiatowego w Świebodzinie oraz jednostki organizacyjne Powiatu, w których zarządzie znajdują się zabytki nieruchome, lub które w swojej bieżącej działalności prowadzą działania informacyjne, popularyzujące lub edukacyjne w tematyce związanej z opieką nad zabytkami. Na potrzeby sprawozdania pozyskano również aktualne dane z gmin na terenie powiatu w zakresie podejmowanych działań przy obiektach zabytkowych, informacje ze szkół powiatowych, a także Muzeum Regionalnego w Świebodzinie z którym powiat współpracuje od wielu lat, udzielając między innymi wsparcia finansowego na zakup muzealiów i nagród dla uczestników konkursu historycznego „Dzieje ziemi Świebodzińskiej”.

Realizacja celów, kierunków i zadań programu

I. Rewaloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego

1. Współpraca z samorządami gminnymi na rzecz wspólnej polityki wobec dziedzictwa kulturowego

Przy wsparciu samorządów gminnych utworzone zostało stanowisko Powiatowego Konserwatora Zabytków. Rozwiązanie to przyniosło szereg korzyści dla powiatu świebodzińskiego. Stanowisko Powiatowego Konserwatora Zabytków stanowi znaczące usprawnienie w zakresie realizacji prowadzonych na terenie powiatu inwestycji, umożliwia lepsze i szybsze zarządzanie ochroną zabytków na poziomie lokalnym. Dzięki konserwatorowi umiejscowionymi w lokalnie mieszkańcy i instytucje mają łatwiejszy dostęp do konsultacji i wsparcia w sprawach dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, co wpływa na sprawniejszy obieg dokumentów i przyspiesza proces wydawania decyzji.

Powiatowy Konserwator Zabytków w ramach swoich kompetencji współdziała z gminami w procedurze wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, zgodnie z art. 53 ust. 4 p. 2 oraz ust. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Projekt decyzji analizowany jest w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. W przypadku braków zapisów zapewniających właściwą ochronę, Powiatowy Konserwator Zabytków postanowieniem odmawia uzgodnienia projektu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i wskazuje warunki na jakich uzgodnienie nastąpi.

2. Koordynacja działań na rzecz realizacji planowania strategicznego z uwzględnieniem dziedzictwa - bieżący monitoring działań samorządów gminnych w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami i uwzględnianie ich w planowaniu na poziomie samorządu powiatowego

Zagadnienia dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami zostały uwzględnione w dokumentach programowych poszczególnych gmin znajdujących się na terenie powiatu świebodzińskiego. Są to następujące dokumenty strategiczne: **Tabela nr 1. Dokumenty programowe gmin w zakresie ochrony zabytków**

Gmina	Studium Kierunków i Zagospodarowania Przestrzennego	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego	Gminna ewidencja zabytków	Gminny Program Opieki nad Zabytkami	Inne dokumenty
Lubrza	Opracowane	Opracowane	Opracowana: Zarządzenie nr 0050.8.2021 z dnia 18.01.2021 r. Dokument zaktualizowany w 2024 r.	Opracowany na lata 2017 - 2020	
Łagów	Opracowane	Opracowane	Opracowana: Zarządzenie nr 0050.14.2017 z dnia 03.04.2017 r.	Opracowany na lata 2023 - 2026	
Skąpe	Opracowane	Opracowane	Brak opracowania	Brak opracowania	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Skąpe na lata 2008 - 2013
Szczaniec	Opracowane	W opracowaniu, zgodnie z Obwieszczeniem Wójta Gminy Szczaniec o przystąpieniu do sporządzenia Planu ogólnego gminy Szczaniec z 03.06.2024 r.	Opracowana: Zarządzenie nr 39/2017 z dnia 02.10.20217 r.	Brak opracowania	
Świebodzin	Opracowane	Opracowane	Opracowana: Zarządzenie nr 640/B/2013 z dnia 01.07.2013 r. Dokument zaktualizowany w 2023 r.	Brak opracowania	Strategia rozwoju gminy Świebodzin 2023 "Plan ochrony zabytków Gminy Świebodzin na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych". Opracowany w 2010 r. i aktualizowany co roku (ostatnia aktualizacja 7 marca 2024r). Przewidywana aktualizacja w 2025 r.
Zbąszynek	Opracowane	Opracowane	Opracowana: Zarządzenie nr 72/2022 z dnia 30.08.2022 r. Dokument zaktualizowany w 2022 r.	Brak opracowania	Strategia rozwoju gminy Zbąszynek do 2020 r.

3. Poprawa jakości współpracy z właścicielami zabytków i organami ochrony zabytków

Urzędy to podmioty, które mają służyć przede wszystkim zaspokajaniu potrzeb obywateli wynikających z ich funkcjonowania w społeczeństwie. Aby poprawić dostępność usług publicznych w zakresie ochrony zabytków, w dniu 11 maja 2023r. na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Wojewodą Lubuskim, a Powiatem Świebodzińskim z dniem 03.06.2023r. pracę rozpoczął Powiatowy Konserwator Zabytków, zgodnie z którym część zadań Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków realizowane są w strukturach starostwa.

Powyższe wynika z zapisów art. 96 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zgodnie, z którym Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom, powiatom, związkom gmin, związkom powiatów, związkom powiatowo-gminnym albo związkom metropolitalnym, położonym na terenie województwa.

Powiatowy konserwator zabytków realizuje zadania własne samorządu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, wykonując część zadań należących do kompetencji Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Powiatowy Konserwator Zabytków nie jest zaliczany do kategorii organów administracji publicznej i działa na podstawie upoważnienia starosty.

Do zadań powiatowego konserwatora zabytków należy przede wszystkim:

1. Prowadzenie postępowań administracyjnych oraz wydawanie należących do właściwości Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzji, postanowień, zaświadczeń, opinii, zaleceń i innych aktów, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami innych ustawach oraz przepisach wykonawczych do tych ustaw;
2. Przyjmowanie zgłoszeń dotyczących uszkodzenia, bądź zniszczenia zabytku;
3. Sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach;
4. Organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz podejmowanie innych czynności i wydawanie aktów w ramach nadzoru konserwatorskiego;
5. Egzekwowanie obowiązków nałożonych na posiadaczy zabytków zgodnie z odrębnymi przepisami;
6. Współpraca w sprawach ochrony zabytków z innymi organami administracji publicznej, w tym - ścigania oraz z organami wymiaru sprawiedliwości, a także podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego;
7. Występowanie na zasadach przewidzianych dla pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego w postępowaniu karnym w sprawach dotyczących czynów zabronionych

zagrożających ochronie zabytków oraz występowanie w sprawach ochrony zabytków na prawach strony w postępowaniu administracyjnym oraz na prawach oskarżyciela publicznego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia;

8. Kierowanie odpowiednio do policji, prokuratury lub sądu zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia w przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów;
9. Umieszczanie na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, znaku informującego, że zabytek ten podlega ochronie;
10. Ustanawianie i odwoływanie na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków oraz wydanie legitymacji oraz zaświadczeń społecznego opiekuna zabytków;
11. Opracowanie i aktualizacja powiatowego programu opieki nad zabytkami.

Zadania od punktu 1 do 11 realizowane są zgodnie z treścią zapisów porozumienia. Niniejsze porozumienie nie obejmuje jednak spraw dotyczących m.in.:

1. inwestycji własnych Powiatu Świebodzińskiego
2. zabytków wpisanych do rejestru zabytków oraz zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków stanowiących mienie Powiatu Świebodzińskiego, z wyjątkiem wydawania decyzji, postanowień i opinii na wniosek wspólnot mieszkaniowych, do których należy m.in. Powiat Świebodziński;
3. rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wydawania zaświadczeń i decyzji administracyjnych w tym zakresie;
4. poszukiwań zabytków, badań archeologicznych, przekazywania zabytków archeologicznych do muzeum oraz wydawania pozwoleń i uzgodnień dotyczących zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru;
5. wnioskowania do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o przyznanie nagród za znalezienie zabytku, albo odkrycie lub znalezienie zabytku archeologicznego;
6. pozwoleń na sprzedaż, zamianę, darowiznę lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także - na wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek;
7. pozwoleń na sprzedaż, zamianę, darowiznę lub dzierżawę nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek;
8. zabytków nieruchomych sakralnych wraz z integralnie związanym z nimi otoczeniem oraz zabytków, które w przeszłości pełniły funkcje sakralne;
9. zabytków nieruchomych tworzących zespoły rezydencjonalne i ich pozostałości (w szczególności wieże mieszkalne, zamki w granicach obwarowań, dwory, pałace, parki i folwarki);
10. stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków;

11. kurhanów, grodzisk, gródków stożkowatych, podwodnych stanowisk archeologicznych;
12. ratuszy i obwarowań miejskich;
13. dzwonnicy,
14. terenów dawnych obozów pracy przymusowej,
15. zabytków ruchomych;
16. terenu zespołu urbanistycznego miasta Łagów w zakresie wskazanym na załączniku graficznym nr 1,
17. terenu zespołu urbanistycznego miasta Świebodzin w granicach murów obronnych z fosą i zamkiem, wskazanego na załączniku graficznym nr 2,
18. wydawania decyzji nakazujących właścicielowi lub posiadaczowi udostępnienie zabytku lub nieruchomości o cechach zabytku na czas niezbędny do przeprowadzenia badań tego zabytku;
19. przyjmowania zgłoszeń o odkryciu zabytków archeologicznych oraz o odkryciu w trakcie robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, a także prowadzenia oględzin i wydawania decyzji w tych sprawach;
20. opiniowania i uzgadniania dokumentów planistycznych na potrzeby gmin z terenu powiatu świebodzińskiego, w tym studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
21. gminnych ewidencji zabytków oraz opiniowania programów opieki nad zabytkami;
22. uzgadniania planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych;
23. opiniowania likwidacji cmentarzy, wydawania pozwoleń na przeniesienie zabytków
24. z likwidowanych cmentarzy, dokonywania uzgodnień z powiatowym inspektorem sanitarnym w odniesieniu do grobów i cmentarzy objętych formą ochrony zabytków wskazaną w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Powiatowy Konserwator Zabytków swoje zadania realizuje w siedzibie Starostwa Powiatowego w Świebodzinie, w budynku zlokalizowanym przy ul. Piłsudskiego 18 Budynek B I piętro, pokój 6. Powiatowy Konserwator Zabytków przestrzega obowiązków i praw urzędnika, wynikających z ustawy o pracownikach samorządowych i pozostaje do dyspozycji obywateli od poniedziałku do piątku w godzinach pracy urzędu. Obsługa interesantów odbywa się drogą telefoniczną, elektroniczną, a także bezpośrednio w biurze Powiatowego Konserwatora Zabytków. Spotkania najczęściej odbywają się po wcześniejszym telefonicznym uzgodnieniu terminu. Powiatowy Konserwator Zabytków dzięki swojej wiedzy wspiera właścicieli zabytków w sprawach administracyjnych dotyczących uzyskania niezbędnych uzgodnień i pozwoleń, a także realizacji prac przy obiektach historycznych. Urzędnik szczegółowo poinformuje o wszystkich okolicznościach, które mogą wpłynąć na ustalenie jego praw i obowiązków wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także udziela niezbędnych wyjaśnień i wskazówek.

4. Finansowanie ochrony zabytków w tym aplikowanie o środki zewnętrzne

Zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami należą do jednostek samorządu terytorialnego (JST) każdego szczebla - art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024r. poz. 107 ze zm.). Ochrona zabytków znajdujących się na terenie powiatu należy do jednych z obowiązków i kompetencji samorządu lokalnego w tym powiatowego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej, precyzuje wymieniony art. 4 Ustawy o z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024r. poz.1292) W myśl art. 82. ust. 2 ww. ustawy „dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru jest zadaniem z zakresu administracji publicznej”.

Zgodnie z założeniami Rządowego Programu Odbudowy Zabytków, jednostki samorządu terytorialnego (województwa, powiaty, gminy) ubiegały się o dofinansowania zadań na ochronę zabytków i opiekę nad nimi. Środki przyznane w ramach programu przeznaczone były na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków zgodnie z ustawą z 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Walorem programu było dofinansowanie pochodzące z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości do 98% proc. kosztów kwalifikowanych, natomiast jednostka samorządu terytorialnego zabezpieczała minimalny wkład własny w wysokości 2 proc. wartości inwestycyjnej. Powiat świebodziński aplikował o pozyskanie środków na realizację zadań w obszarze ochrony zabytków.

Fot.: A. Zielińska

Na podstawie art. 81 ust 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024r. poz. 1292) i Uchwały Rady Powiatu Świebodzińskiego Nr XXXVII/258/2018 z dnia 24 kwietnia 2018r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków położonych na terenie Powiatu Świebodzińskiego, Rada Powiatu Świebodzińskiego w roku 2024 udzieliła dotacji na realizację zadań z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków. Na realizację zadań związanych z pracami konserwatorskimi Powiat Świebodziński otrzymał środki finansowe w wysokości 98% wartości danego zadania, pozostałe 2% powiat pokrył z własnych środków. Z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków dotację otrzymały następujące podmioty:

1. Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Michała Archanioła w Świebodzinie w wysokości 460 000,00 zł na realizację inwestycji „Prace zabezpieczające i ratujące konstrukcję ścian i wieży dachowej nawy północnej kościoła parafialnego p.w. św. Michała Archanioła w Świebodzinie”
2. Parafia Rzymskokatolicka p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Skąpem w wysokości 325 297,99 zł na realizację inwestycji „Wymiana pokrycia dachu kościoła w Radoszynie”.
3. Wspólnota Mieszkaniowa przy ul. Łużyckiej 29 w Świebodzinie w wysokości 450 000,00 zł na realizację inwestycji pn: „Wymiana pokrycia dachowego oraz remont kominów kamienicy przy ul. Łużyckiej 29 w Świebodzinie, zwanej Villą Sallet”.
4. Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jana Chrzciciela w Lubrzy w wysokości 73 000,00 zł na realizację inwestycji pn: „Renowacja elewacji szczytowej przy wieży oraz wymiana okien kościoła w Mostkach”.

Ponadto Powiat Świebodziński na podstawie Uchwały Nr XXXVII/258/2018 z dnia 24 kwietnia 2018r. Rady Powiatu Świebodzińskiego w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków położonych na terenie Powiatu Świebodzińskiego (Dz. Urz. Woj. Lub z 2018r. poz. 1126 ze zm.) oraz Uchwały Nr L/372/2023 Rady Powiatu Świebodzińskiego z dnia 27 września 2023 r. udzielił w roku 2024 następujących dotacji:

1. Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Anny w Jordanowie na „Wykonanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy ambonie stanowiącej element wyposażenia ołtarza kościoła filialnego p.w. św. Wawrzyńca w Rusinowie ”w wysokości 10.000 zł.
2. Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Michała Archanioła w Świebodzinie na „Prace remontowe wnętrza kościoła pw. św. Michała Archanioła w Świebodzinie- etap II” w wysokości 40.000 zł.

3.Parafii Rzymskokatolickiej pw. NMP Królowej Polski w Świebodzinie na „Prace konserwatorsko–restauratorskie przy skręcanej konstrukcji nośnej zestawu dzwonów kościoła parafialnego – etap I. ” w wysokości 40.000 zł.

Powiat świebodziński w latach 2023- 2024 pozyskiwał środki zewnętrzne na inwestycje w obiektach zabytkowych. Tabela nr 2 obrazuje wykaz inwestycji zrealizowanych przy obiektach zabytkowych będących własnością Powiatu Świebodzińskiego.

Tabela 2. Wykaz inwestycji zrealizowanych przy obiektach zabytkowych będących własnością Powiatu Świebodzińskiego.

Nazwa zadania/lata realizacji	Program	Całkowity koszt realizacji inwestycji zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie	Dofinansowanie	Zakres zadania
1. Budowa platformy pionowej dla osób niepełnosprawnych - szyb samonośny przy budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Świebodzinie 2022/2023	Projekt pn. "Dostępny samorząd - granty", Działanie 2.18 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 Realizowany przez PFRON	225.440,30	225.440,30 (grant)	Dokonano dostawy i montażu platformy pionowej zewnętrznej przyściennnej dla osób niepełnosprawnych - szyb samonośny przy budynku I Liceum Ogólnokształcącego Świebodzinie. Dzięki projektowi udało się zakupić i wyposażyć Liceum Ogólnokształcące w Świebodzinie w krzesła ewakuacyjne 2 szt., regulowany stół i regulowane krzesło dla osób ze szczególnymi potrzebami (dla uczniów) 10 szt., pętle indukcyjne w ilości 2 szt. Nagrano film w języku migowym - z informacją o zakresie funkcjonowania szkoły i umieszczono na stronie www, oznakowano sale z językiem Braille'a w liczbie 30 szt. Zapewniono nadzór inwestorski nad realizacją zadania oraz usługę doradczą w zakresie dostępności.
2. Przystosowanie WC dla osób niepełnosprawnych –II piętro w budynku I Liceum Ogólnokształcącego w Świebodzinie 2023	PFRON w ramach obszaru B, C, D, F i G „Programu wyrównywania różnic między regionami III”	58.595,70 zł	19.833,15 zł	Wyremontowanie pomieszczenia WC wraz z likwidacją progów przy wejściu oraz montażem uchwyty i dostosowaniem/zachowaniem odpowiedniej wysokości armatury łazienkowej. Wymiana umywalki, toalety a także drzwi.
3. Budowa instalacji klimatyzacji i prace remontowo-renowacyjne toalet w budynku Powiatowego Urzędu Pracy w Świebodzinie 2023/2024	Rządowy Program Odbudowy Zabytków	244.155,00 zł	239.271,90 zł	Prace polegające na montażu instalacji klimatyzacji częściowej w wybranych pomieszczeniach, która pozwoli schłodzić w okresie letnim pomieszczenia biurowe na poddaszu oraz prace renowacyjne/remontowe wraz z niezbędnym wyposażeniem i białym montażem w pomieszczeniach czterech toalet (w tym jedna z przystosowaniem do potrzeb osób niepełnosprawnych). Roboty budowlane

				obejmowały m.in.: przebicie otworów w ścianach i stropach ceramicznych, zamurowanie przebić w ścianach i stropach ceramicznych, uzupełnienie tynków zwykłych zewnętrznych, rusztowania rurowe; instalacja, montaż i uruchomienie instalacji klimatyzacyjnej i roboty towarzyszące, instalacja elektryczna.
4. Wymiana i renowacja stolarki okiennej w budynku Powiatowego Urzędu Pracy w Świebodzinie 2023 – zakończenie 30 kwietnia 2025	Rządowy Program Odbudowy Zabytków	237.751,37 zł	232.996,34 zł	Prace polegające m.in. na wymianie stolarki zewnętrznej na parterze i na piętrze – okien drewnianych skrzynkowych na okna z profili drewnianych klejonych, jednoramowych, 3-szybowych (zgodnie z WT2022) z wymianą parapetów wewnętrznych drewnianych i obróbką ościeży oraz renowacja najlepiej zachowanego okna skrzynkowego w elewacji szczytowej na piętrze. Roboty budowlane obejmują m.in.: demontaż istniejących okien drewnianych skrzynkowych na parterze i poddaszu, renowacja najlepiej zachowanego okna skrzynkowego w elewacji szczytowej na piętrze, osadzenie nowej stolarki okiennej jednoramowej z drewna klejonego z szybą 3-szybową zespoloną, wypełnienie i docieplenie ościeży od środka po osadzeniu okien(likwidując mostki cieplne) bloczkami gazobetonu, wymiana z obrobieniem podokienników drewnianych wewnętrznych; po robotach - wyprawienie i szpachlowanie tynków ościeży z malowaniem farbami emulsyjnymi ościeży, ścian i sufitów pomieszczeń remontowanych; naprawa ościeży zewnętrznych po osadzeniu okien.
5. Renowacja pomieszczeń w budynku Starostwa Powiatowego w Świebodzinie przy ul. Piłsudskiego 18 2023 – marzec 2025r.	Rządowy Program Odbudowy Zabytków	151.149,52 zł	148.126,53 zł	Prace renowacyjne/remontowe (odświeżenie, malowanie i wymiana podłóg) w pomieszczeniach biurowych, na korytarzach, klatkach schodowych i w toaletach na parterze i pierwszym piętrze obiektu polegające m.in. na: zabezpieczeniu podłóg folią, zmyciu i zeskrobanie starej farby w pomieszczeniach, przygotowaniu powierzchni pod malowanie farbami emulsyjnymi starych tynków ze szpachlowaniem nierówności, gruntowanie ścian i sufitów, malowanie farbami emulsyjnymi ścian i sufitów; ponadto zostanie wykonana wymiana podłóg tj. usunięcie paneli podłogowych i listew przyściennych z wywózką oraz montaż podłóg z podkładem i listwami przyściennymi i progowymi. Wykonanie robót dodatkowych w postaci: wymiany skrzydeł drzwiowych płycinowych

				wraz z ościeżnicami w pomieszczeniach parteru, pierwszego piętra i poddasza na nowe, celem doprowadzenia obiektu do pełnej używalności technicznej. Zakres dotyczył: wymiany skrzydeł płycinowych współczesnych wraz z metalowymi ościeżnicami na nowe, bez konieczności poszerzania otworów drzwiowych i ingerencji w konstrukcję budynku, w pomieszczeniach parteru, pierwszego piętra i poddasza. W zakresie prac wykonany został demontaż ościeżnic istniejących stalowych, osadzenie nowych ościeżnic z płyt MDF z obrobieniem uszkodzeń tynków gładzi, demontaż skrzydeł, montaż nowych skrzydeł pełnych do budynków użyteczności publicznej w ilości 18 sztuk.
--	--	--	--	---

W latach 2023-2024 w gminach położonych na terenie Powiatu Świebodzińskiego samorządy gminne udzieliły wsparcia finansowego poprzez udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych.

Tabela 3. Wykaz udzielonych dotacji przez Gminę Łagów w latach 2023-2024

Lp.	Nazwa zadania na które udzielona została dotacja	Kwota udzielonej dotacji	Koszt zadania ogółem
1	Roboty naprawcze i malowanie drewnianej elewacji zabytkowego kościoła w Niedźwiedziu	66.906,40 zł	68 306,40 zł
2	Renowacja drewnianej wieży kościelnej z 1740 r. w Kościele NMP w Sieniawie	361.620,00 zł	369.000,00 zł
3	Rewitalizacja ściany szczytowej kościoła połączona z budową odprowadzeniem wód opadowych, odnowieniem ścian wewnątrz kościoła w Jemiołowie	127.800,00 zł	142.000,00 zł
4	Odprowadzenie wód opadowych- zbudowanie instalacji deszczowej, odgrzybienie i odwilgocenie ścian wewnętrznych kościoła w miejscowości Żelechów	72.000,00 zł	80.300,00 zł

5	Roboty remontowe i renowacyjne - malowanie wnętrza zabytkowego kościoła w Połzradle pw. Zwiastowania NMP w Połzradle	107.800,00 zł	110.000,00 zł
6	Remont Bramy Marchijskiej w Łagowie	110.000,00 zł	159.531,00 zł
7	Wymiana pokrycia dachu kościoła w Łagowie wraz z orynnowaniem, wykonaniem nowej blacharki, rynien, rur spustowych i instalacji odgromowej	830.000,00 zł	882.000,00 zł

Tabela 4. Wykaz udzielonych dotacji przez Gminę Skąpe w roku 2024

Lp.	Nazwa zadania, na które udzielona została dotacja	Kwota udzielonej dotacji	Koszt zadania ogółem
1	Wykonanie dokumentacji technicznej remontu kościoła filialnego pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Pałcku	8.450,00 zł	18.450,00 zł
2	Remont kościoła filialnego pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Pałcku	305.250,12 zł	305.250,12 zł
3	Remont kościoła filialnego pw. św. Jadwigi w Rokitnicy	191.706,40 zł	191.706,40 zł
4	Roboty budowlane przy zabytkowym pałacu w Rokitnicy	1.125.000,00 zł	1.125.000,00 zł

Tabela 5. Wykaz udzielonych dotacji przez Gminę Świebodzin w roku 2024

Lp.	Nazwa zadania, na które udzielona została dotacja	Kwota udzielonej dotacji	Koszt zadania ogółem
1.	Renowacja i konserwacja małego wirydarza i krążganków w średniowiecznej części zabudowań klasztoru pocysterskiego w Gościkowie Paradyżu	Na 2024 r.: 1 747 892,30 zł Na 2025 r.: 1 747 944,91 zł, w tym Dofinansowanie z Polskiego Ładu: 3 425 920,46 zł	3 495 837,21 zł
2.	Konserwacji i restauracji ołtarza bocznego NMP z kościoła	Na 2024 r.: 123 000,00 zł Na 2025 r.: 287 000,00 zł,	410 000,00 zł

	p.w. św. Michała Archaniola w Świebodzinie	w tym Dofinansowanie z Polskiego Ładu: 401 800,00 zł	
3.	Kompleksowa konserwacja i restauracja ołtarza głównego oraz drewnianego stropu kościoła pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Rudgerzowicach	Na 2024 r.: 191 747,75 zł Na 2025 r.: 359 135,15 zł, w tym Dofinansowanie z Polskiego Ładu: 539 865,24 zł	550 882,90 zł

Tabela 6. Wykaz udzielonych dotacji przez Gminę Lubrza w latach 2023-2024

Lp.	Nazwa zadania, na które udzielona została dotacja	Kwota udzielonej dotacji	Koszt zadania ogółem
1.	Odtworzenie dachu i pokrycia wieży kościoła w Nowej Wiosce	47.000 zł	51.011,54 zł
2.	Odtworzenie wieży kościoła w Przełazach	107.000 zł	107.098,98 zł

Tabela 7. Wykaz udzielonych dotacji przez Gminę Zbąszynek w roku 2024

Lp.	Nazwa zadania, na które udzielona została dotacja	Kwota udzielonej dotacji	Koszt zadania ogółem	UWAGI
1.	Konserwacja obrazu "Przemienienie Pańskie" umieszczonego w ołtarzu głównym kościoła w Kręcku"	7 000,00 zł	349 999,99 zł	Całkowity koszt dotacji to 349 999,99 zł: 7 000,00 zł - udział własny Gminy Zbąszynek wypłacony w 2024 r. 342 999,99 zł - środki z "polskiego ładu", wypłata w 2025 r.
2.	Wykonanie programu prac konserwatorskich dotyczącego zadania: "Konserwacja nastawy ołtarzowej i obrazu Przemienienia Pańskiego stanowiący ołtarz główny kościoła filialnego p. w. Przemienienie Pańskie w Kręcku"	5 000,00 zł	5 000,00 zł	Zwrot niewykorzystanej dotacji 3 500,00 zł

Tabela 8. Wykaz udzielonych dotacji przez Gminę Szczaniec w roku 2024

Lp.	Nazwa beneficjenta	Nazwa zadania na które udzielona została dotacja	Kwota udzielonej dotacji	Koszt zadania ogółem
1.	Parafia pw. Św. Anny w Szcząncu	Remont elewacji i przyziemia kościoła parafialnego pw. Św. Anny w Szcząncu	11 000,00zł	511 000,00zł

II. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego

1. Przygotowanie systemu informacji obejmujących zasoby dziedzictwa kulturowego powiatu

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków na wniosek Powiatowego Konserwatora Zabytków udostępnił i przekazał zgromadzony zasób archiwalny znajdujący się w siedzibie organu. Przekazane dokumenty archiwalne obejmują:

- dokumentację ewidencyjną w zakresie: kart białych zabytków architektury i budownictwa, kart ewidencyjnych cmentarzy, kart adresowych zabytków, kart ewidencyjnych stanowisk archeologicznych i kopie zarządzeń o przyjęciu gminnych ewidencji zabytków;
- kopię decyzji o wpisie do rejestru zabytków dóbr kultury.

Przekazana dokumentacja jest niezbędna do bieżącej pracy Powiatowego Konserwatora Zabytków i przechowywana jest w urzędzie starostwa. Zgromadzony zasób archiwalny udostępniany jest na wniosek osoby zainteresowanej.

Dodatkowo Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków udostępnił samorządowemu konserwatorowi program QGIS zawierający dane geograficzne i lokalizację stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie powiatu. Powiatowy Konserwator Zabytków został przeszkolony przez pracownika Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków z obsługi ww. programu.

W sytuacjach szczególnych lub wymagających zgromadzenia dodatkowego materiału dowodowego Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków przeprowadza kwerendy archiwalne na pisemny wniosek Powiatowego Konserwatora Zabytków. Wyniki kwerendy przesyłane są do Starostwa Powiatowego.

2. Oznakowanie zabytków na terenie powiatu za pomocą „Błękitnej tarczy”

Na terenie powiatu świebodzińskiego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków umieszczone są tabliczki, których wzór określa rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. Zgodnie z nim znak ma kształt pięciokątnej tarczy skierowanej ostrzem w dół o wymiarach 185 x 100 mm. Na białym tle, w górnej części widnieje napis: „ZABYTEK CHRONIONY PRAWEM”. Poniżej napisu znajdują się tarcza herbowa złożona z błękitnego kwadratu, którego jeden z kątów tworzy ostrze tarczy, oraz umieszczonego nad nim błękitnego trójkąta – rozgraniczonych po każdej stronie białym trójkątem.

Powiatowy Konserwator Zabytków w ramach realizacji swoich obowiązków zachęcał właścicieli do oznaczenia zabytkowych budynków. Podkreślając, że znak powinien być umieszczony w najbardziej widocznym miejscu na elewacji budynku, ponieważ takie oznaczenie historycznych obiektów ma wiele zalet m.in. jest to forma edukacji o naszym dziedzictwie historyczno-zabytkowym.

III. Dziedzictwo kulturowe jako narzędzie budowania postaw społecznych

1. Realizacja programów edukacyjnych szkół:

Szkoły i placówki podległe Radzie Powiatu Świebodzińskiego w ramach zadań dotyczących sfery wychowania i budowania właściwych postaw społecznych podejmowały działania mające na celu ochronę dziedzictwa kulturowego w różnych miejscach na terenie powiatu Świebodzińskiego. Dyrektorzy szkół wraz z kadra pedagogiczną i uczniami uczestniczyli w wielu wydarzeniach rocznicowych upamiętniających ważne wydarzenia historyczne, tym samym dając świadectwo właściwej postawy patriotycznej. Istotnym czynnikiem wpływającym na postawę uczniów było zachęcanie ich do czynnego udziału w konkursach wiedzy historycznej o najbliższym regionie.

1. Działania podejmowanych na rzecz budowania dziedzictwa kulturowego w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w latach 2023–2024 realizowane były poprzez :

Cykliczne spotkania z muzyką klasyczną – udział uczniów w filharmoniach organizowanych na terenie szkoły.

Kształtowanie postaw patriotycznych, przez uroczyste uczestnictwo uczniów w apelu z okazji 11 Listopada, Święta Konstytucji 3 Maja, wspólne złożenie kwiatów, pod Pomnikiem Niepodległości w Świebodziźnie.

W ramach lekcji patriotycznych utrwalenie i zapoznanie uczniów z wierszami m.in. : „Hymn do miłości ojczyzny” - Ignacy Krasicki , „Jedenasty listopada” Ludwik Wiszniewski.

Realizację tematów patriotycznych :

Poznajemy symbole narodowe- flaga Polski, Godło, hymn.

Słuchanie hymnu Polski z zachowaniem odpowiedniej postawy ciała.

11 Listopada Narodowe Święto Niepodległości.

Ojcowie Niepodległości. Komu zawdzięczamy odrodzenie Polski?

Józef Piłsudski - twórca Niepodległej.

Wdrażanie i podtrzymywanie tradycji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy obchodzonych w Polsce. Wspólne przygotowywanie dań bożonarodzeniowych i wielkanocnych. Pokazanie wzorców i kultywowanie naszych polskich tradycji.

Wyjścia uczniów do Muzeum Regionalnego w Świebodzinie – udział w lekcji muzealnej „Pocztówki Świebodzina”, „Sukiennictwo dawniej i dziś”, „Świebodzin mój dom”

Udział uczniów w innowacji pedagogicznej „Odkrywamy piękno Ziemi Lubuskiej” - innowacja miała na celu poznanie kultury i zabytków naszego regionu, przez udział w wycieczkach krajoznawczych.

Lekcje muzealne w Muzeum Regionalnym w Świebodzinie – pt. „Świebodzin dawniej, a dziś”. Spacer po Rynku i obcowanie z zabytkami Świebodzina.

Wycieczka do Zielonej Góry – w celu zwiedzenia stolicy Ziemi Lubuskiej, zobaczenia zabytków tego miasta. Uczniowie odwiedzili Palmiarnie Zielonogórską i podziwiali wystawę fotografii Zielonej Góry. Poznali wiele ciekawostek spacerując po mieście z przewodnikiem. Zwrócili uwagę na architekturę kamienic zabytkowych. Poznali obiekty kulturalne tego miasta: teatr, filharmonię, oraz sakralne – kościoły.

Wycieczka do Gorzowa Wlkp. w celu zwiedzenia tego miasta i jego zabytków, udział w lekcji muzealnej w Muzeum Jana Dekerta, zwiedzanie katedry i rynku, wycieczka do Zamku Joanitów w Łagowie, wycieczka do Muzeum w Ochli.

W ramach ogólnopolskiej akcji pod hasłem „Nie pozwól pamięci zarastać trawą, sprzątnij grób obok” - prace porządkowe przy grobie patrona szkoły L. Wierusza, grobach żołnierzy, postawienie zniczy pod pomnikiem Zbrodni Katyńskiej oraz przy Pomniku Nekropolii Kresowych.

2. Działania podejmowanych na rzecz budowania dziedzictwa kulturowego w I Liceum Ogólnokształcącym w Świebodzinie w latach 2023–2024 realizowane były poprzez:

Konkursy:

Polski czyn zbrojny 1914-1918 (konkurs powiatowy – aspekty lokalne w perspektywie głównego tematu konkursu),

Powstanie Warszawskie (konkurs powiatowy – aspekty lokalne w perspektywie głównego tematu konkursu),

Dzieje Ziemi Świebodzińskiej (konkurs powiatowy),

Działania społeczno-wolontaryjne:

Pamiętajmy o zapomnianych (porządkowanie grobów NN, kwater wojskowych oraz prace porządkowe przy pomnikach: Katyńskim i Cmentarzy Kresowych),

Prace Licealnego Koła Epigraficznego – inwentaryzacja cmentarzy ewangelickich powiatu świebodzińskiego (dokumentacja fotograficzna, epigraficzna) – publikacja naukowa w przygotowaniu,

Lekcje terenowe – procesy urbanizacyjne średniowiecza na przykładzie miasta Świebodzin,

Gry terenowe -Quest Świebodziński „Mroczne oblicza historii Świebodzina”, „ Spacer z cesarzem po Świebodzinie”,

Wykłady naukowe: „Polskie drogi do niepodległości. Aspekty regionalne”,

Warsztaty naukowe – Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Historii, Archiwum Państwowe w Zielonej Górze – dokumentacja archiwalna miasta Świebodzin, przemiany społeczno-gospodarcze na Śląsku (z uwzględnieniem Ziemi Świebodzińskiej),

Wycieczki regionalne – wycieczka rowerowa po powiecie świebodzińskim,

Rajdy na orientację – Szlakiem ziemi wilkowskiej, Historyczne miejsca w Rozłogach,

Udział w obchodach świąt narodowych – rocznica Odzyskania Niepodległości, Rocznicą uchwalenia Konstytucji 3 Maja.

Źródło: I Liceum Ogólnokształcące w Świebodzinie

3. Działania podejmowane na rzecz budowania dziedzictwa kulturowego w Powiatowym Zespole Szkół w Świebodzinie w latach 2023–2024

Tabela.9. Zadania zrealizowane w PZS w Świebodzinie

Działanie	Nazwa
Organizacja konkursów, spotkań, prelekcji w zakresie dziedzictwa kulturowego powiatu	Tradycje Świąt Bożego Narodzenia kultywowane przez mieszkańców powiatu – pogadanka, spotkanie w kawiarni „Mimoza”
	Spotkanie z Grupą Rekonstrukcji Historycznej - Szwadron CKM im. 24 Pułku Ułanów.
	Organizacja Szkolnego Konkursu Plastycznego: Dziedzictwo narodowe polskiej kultury.
	Organizacja Szkolnego Konkursu Historycznego: Dziedzictwo narodowe polskiej kultury.
	Udział uczniów szkoły w Powiatowym Konkursie „Dzieje ziemi świebodzińskiej”
	Powiatowy Konkurs Historyczny „Powstanie Warszawskie”
	Spotkanie z przedstawicielami 17. Wielkopolskiej Brygady Zmechanizowanej w Międzyrzeczu i: filmy zrealizowane podczas działań na poligonie oraz prelekcje.
Udział w uroczystościach patriotycznych	Obchody Dnia Niepodległości – przygotowanie uroczystej akademii przez uczniów i nauczycieli PZS
	Udział delegacji szkoły w Powiatowych Obchodach Dnia Niepodległości
	Udział delegacji szkoły w Powiatowych Obchodach Uchwalenia Konstytucji 3 Maja
	Dzień Pamięci Ofiar Stanu Wojennego
Promocja dziedzictwa kulturowego powiatu	Udział młodzieży PZS w Festiwalu Piosenki Patriotycznej w Lubrzy
	Wspieranie uczniów z Polskiej Szkoły Języka Ojczystego w Manchesterze, którzy przystąpili do programu związanego ze zmianami nazw ulic w wybranym mieście, opracowali i przedstawili na Uniwersytecie w Manchesterze historię ulicy Piłsudskiego w Świebodzinie (w języku angielskim). Prezentację przedstawili też uczniom naszej szkoły.
	Warsztaty kowalskie
	Wyjazdy historyczno – rekonstrukcyjne (Byczyna, Kalsk, Krzyżowa, Otyń)
Działania podejmowane na rzecz ochrony zabytków, dziedzictwa kulturowego, zachowania pamięci i tożsamości (np. pielęgnowanie mogił, porządkowanie cmentarzy, inne)	Klasowe sprzątanie zaniedbanych grobów na cmentarzu w Świebodzinie
Inne	1.Lekcja muzealna – Szable i pałasze żołnierza polskiego w latach 1794 - 1918
	2.Lekcja muzealna – Historia Świebodzina i okolic na starych zdjęciach i pocztówkach
	3. Wyjście edukacyjne z wychowawcą – nauczycielem historii: Spacer po śródmieściu Świebodzina. Poznanie historii i architektury miasta.
	4. Lekcja patriotyczna w Muzeum: Historia prasy i literatury wojskowej – słowo drukowane w służbie Ojczyzny.

2. Popularyzacja „dobrych praktyk” w zakresie działań wokół dziedzictwa kulturowego

W ramach działań związanych z ochroną i promocją lokalnego dziedzictwa kulturowego, Starosta Świebodziński, członkowie Zarządu Powiatu oraz Radni Powiatu aktywnie uczestniczyli w wydarzeniach pielęgnujących pamięć historyczną i wspierających działania na rzecz ratowania lokalnych zabytków. Informacje o tych działaniach były publikowane na stronie internetowej Powiatu Świebodzińskiego oraz na oficjalnym profilu w serwisie Facebook. Starosta Świebodziński Zbigniew Szumski brał udział w uroczystości podsumowującej zakończenie prac konserwatorskich w zabytkowym kościele filialnym w Rakowie. W wydarzeniu uczestniczyła także Przewodnicząca Rady Powiatu Pani Urszula Miara, Wicestarosta Andrzej Chromiński oraz przedstawiciele samorządu gminnego i wojewódzkiego. Powiat Świebodziński udzielił dotacji na wykonane prace renowacyjnych kwotą prawie 19 000 tys. Zakres prac konserwatorskich obejmował renowację supraportów, ołtarza głównego i bocznego, balustrady, empory muzycznej, polichromii sklepienia oraz renesansowego krucyfiksu. Starosta Świebodziński uczestniczył również w uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej ofiary powojennego aparatu represji w Świebodzinie. Uroczystość obejmowała m.in. odsłonięcie tablicy na budynku dawnej siedziby Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa. Elementem wydarzenia była również wystawa historyczna pt. „Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Świebodzinie. Ofiary i ich oprawcy”, której autorzy przybliżyli losy osób represjonowanych oraz funkcjonowanie UB. Wszystkie wydarzenia publikowane były na Facebooku Starostwa Powiatowego .

1. *Współpraca z organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami*

W 2024r. ukazał się 21 tom „Lubuskich Materiałów Konserwatorskich”, który stanowi zbiór artykułów poświęconych zabytkom województwa lubuskiego. W publikacji tej Powiatowa Konserwator Zabytków przybliżyła historię zabytkowych grobowców na terenie cmentarza w Świebodzinie. Przedmiotem opracowania był cmentarz komunalny położony na północnym krańcu Świebodzina, w znacznym oddaleniu od średniowiecznego ośrodka miejskiego.

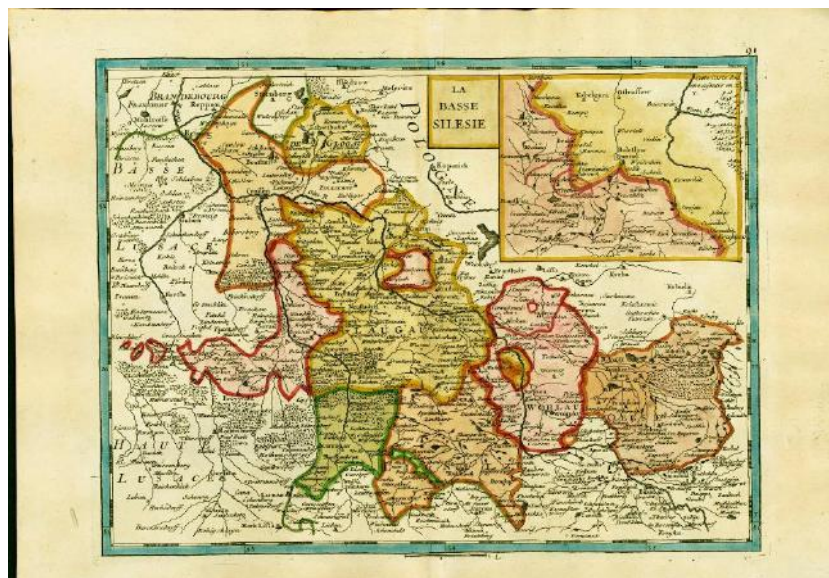
2. *Popularyzacja społecznej opieki nad zabytkami*

Zgodnie z art. 103 ustawy o ochronie zabytków społeczny opiekun zabytków ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na społecznego opiekuna zabytków. W okresie sprawozdawczym do Starosty Powiatu Świebodzińskiego nie wpłynął wniosek o ustanowienie tej społecznej funkcji.

3. Współpraca z instytucjami na rzecz promowania dziedzictwa kulturowego realizowane przez Muzeum Regionalne w Świebodzinie.

Powiat Świebodziński od wielu lat aktywnie współpracuje z Muzeum Regionalnym w Świebodzinie udzielając wsparcia finansowego na zakup przedmiotów muzealnych oraz zakup nagród dla uczestników konkursu „Dzieje Ziemi Świebodzińskiej”. Działania Muzeum Regionalnego w Świebodzinie w latach 2023-2024 skupiały się na organizowaniu przedsięwzięć mających na celu przybliżanie mieszkańcom powiatu, a także turystom walorów ziemi świebodzińskiej z uwzględnieniem bogatego dziedzictwa kulturowego naszego regionu. Podejmowane działania dotyczyły organizacji: wystaw czasowych, organizacji konkursów historycznych dla dzieci i młodzieży, warsztatów plastycznych, spotkań w muzeum w ramach „Nocy Muzeów”, lekcji muzealnych, spacerów miejskich z przewodnikiem („500 kroków z historią miasta”, „100 lat w pół godziny na świebodzińskim rynku”). Zorganizowano Europejskie Dni Dziedzictwa (15.09.2023r.) pod hasłem „Żywe dziedzictwo – tradycje od pokoleń”: („Jak kiedyś robiono zdjęcia – od sliding box’a do lustrzanki” – wykład dla dorosłych z prezentacją dawnych aparatów i akcesoriów fotograficznych (XIX-XX w.) z kolekcji własnej Karola Wilczyńskiego założyciela Projektu MOMF – Małe Objazdowe Muzeum Fotograficzne oraz „Historia pisana w szklanych negatywach” – prezentacja Wojciecha Olejniczaka – prezesa fundacji TRES. Pracownicy muzeum w 2023 roku wykonali 31 kwerend dla osób prywatnych oraz instytucji w kraju i za granicą. Zbiory muzeum powiększyły się o nowe eksponaty, które zakupiono ze środków własnych i środków otrzymanych z Powiatu Świebodzińskiego ogółem o 106 walorów.

Z dziedziny sztuki zbiory wzbogaciły się o kilka cennych eksponatów, pierwszy to unikatowa akwarela anonimowego autora z przedstawieniem panoramy Świebodzina od strony zachodniej, datowana na 1873 rok. Następne dwa to obrazy znanego świebodzińskiego malarza Roberta Balcke, jeden z nich pozyskany w formie daru od obywatelki Niemiec, drugi pochodzi z młodzieńczego okresu życia tego artysty dotychczas niereprezentowanego w kolekcji dawnego malarstwa lokalnego. Kontynuowano powiększanie zbioru dawnych kart pocztowych Świebodzina i okolic. Przybyło ogółem 31 pocztówek (zakupy i dary), w tym rzadkie egzemplarze, np. kartka z 1900 r. wydana z okazji wybudowania kościoła ewangelickiego w Świebodzinie, a także pocztówki z korespondencją belgijskich jeńców obozu w Ciborzu.

Źródło: Muzeum Regionalne w Świebodzinie

Z budżetu Powiatu Świebodzińskiego zakupiono cztery mapy wzbogacające kolekcję dawnej kartografii z ujętym obszarem Świebodzina i okolic, w tym szczególnie wartościowe amsterdamskie wydanie z XVII w. mapy G. Mercatora oraz mapy z XVIII w. wydanej w Paryżu, uznanego kartografa R. Bonne. Interesująca i bogata w treść jest także niemiecka mapa topograficzna powiatu sulechowsko-świebodzińskiego z 1940 r. Do zbioru fotografii z dawnych atelier Świebodzina zakupiono 25 egzemplarzy, w tym najstarsze i bardzo rzadkie z lat 70. i 80. XIX w. Większość z nich została włączona w prezentowaną w okresie wakacyjnym wystawę ze zbiorów własnych pt. „Dawne świebodzińskie atelier 1864-1939”. Z dziedziny współczesnej fotografii lokalnej drogą daru uzyskano archiwalne zdjęcia autorstwa P. Węclawskiego zabytkowych budowli – kościoła w Chociulach oraz pałacu w Żelechowie oraz ruin pałacu w Szczañcu. Przybyło kilka walorów pocztowych z terenu miasta i okolic: koperty, karty korespondencyjne, pisma firmowe zarówno przedwojenne, jak i powojenne, np. całość pocztowa z I Wystawy Filatelistycznej w Zbąszynku z okazji Dnia Kolejarza w 1986 r. Jako unikalną ciekawostkę historyczną pozyskano szyld z księgi rejestru szpitala św. Ducha i św. Krzyża w Świebodzinie z 1783. Księgozbiór muzealny powiększono o 31 pozycji (w tym 21 darów), głównie literatury regionalnej. Cennym walorem jest tzw. druk jarmarczny z lat 20.-30. XX w. wydany w świebodzińskiej drukarni Hemanna. Do pomocy w opracowywaniu zbiorów muzealnych zakupiono katalog wystawy broni białej Wojska Polskiego polskich kolekcjonerów. Przybyły ważne opracowania archeologiczne z terenu regionu – przede wszystkim obszerna i wyczerpująca publikacja na temat wczesnośredniowiecznego zamku – wieży rycerskiej w Lubrzy. Istotne są także opracowania stanowisk z okresu kultury łużyckiej w Myszęcinie. Ponadto do księgozbioru regionalnego przybyło kilka istotnych pozycji, m.in.: na temat winiarstwa lubuskiego (2022) z rozdziałem o winiarstwie świebodzińskim, publikacja poświęcona Honorowym Obywatelom Świebodzina (2023) oraz historia renowacji kościoła w Rakowie (2022). Interesująca jest także książka pamiątkowa poświęcona życiu i twórczości ks. prof. Jarosława Korala (2023) – księdza i naukowca pochodzącego ze Szczañca, badającego od

strony socjologicznej także obszar świebodziński. Do biblioteki trafiła również publikacja poświęcona 75. rocznicy muzealnictwa na Ziemi Lubuskiej z obszernym rozdziałem opisującym zbiory Muzeum Regionalnego w Świebodzinie. Wiele istotnych informacji historycznych o mieście i regionie zawiera zakupione monumentalne opracowanie pt. „Region czy regiony? Ziemia Zachodnie i Północne 1945-1989” - wrocławska publikacja pod red. W. Kucharskiego (2022). Nowe spojrzenie na średniowieczne dzieje ziemi świebodzińskiej przynoszą opracowania nt. biskupstwa poznańskiego autorstwa prof. T. Jurka (2018), oraz T.W. Langego nt. zakonu joannitów (2021). Istotne dla badań nad regionem jest także monumentalne opracowanie inskrypcji woj. lubuskiego, wydany w 2023 r. T. X zawiera uzupełnienia dla powiatu świebodzińskiego. W ramach Zielonogórskiej Biblioteki Cyfrowej (ZBC) w 2023 roku udostępnionych zostało w ramach współpracy kolejnych 30 rzadkich pozycji ze zbiorów muzeum (np. starodruki, stare druki, publikacje lokalne, czasopisma) w bezpłatnej wersji elektronicznej (domena publiczna). Muzeum Regionalne w Świebodzinie w roku 2024 r. kontynuowało swoją działalność podstawową. Zorganizowało jedenaście wystaw czasowych. Przedsięwzięcia Muzeum zrealizowane we współpracy z innymi podmiotami: Gala finałowa konkursu historycznego „Dzieje ziemi świebodzińskiej” X edycja konkursu, Ferie zimowe w Muzeum Regionalnym (12-25.02.2024 r.), Duńska Noc Muzeów — 24.05.2024 r. — XV edycja (frekwencja 963 osoby), Cykl spacerów miejskich z przewodnikiem, Wakacje w Muzeum (16 zajęć, 157 osób), Europejskie Dni Dziedzictwa (13.09.2024 r.) pod hasłem „SZLAKI. SIECI. POŁĄCZENIA”. Pracownicy muzeum w 2024 roku wykonali 56 kwerend dla osób prywatnych oraz instytucji w kraju i za granicą. Zbiory muzeum powiększyły się o kolejne 21 zakupów (środki własne i środki z budżetu Powiatu Świebodzińskiego Powiatowego w Świebodzinie, który składał się z 27 walorów) ogółem o 69 walorów. Z dziedziny sztuki do wiodącej kolekcji dawnego malarstwa zakupiono trzy obrazy świebodzińskiego malarza Roberta Balcke (1880-1945). Szczególnie cenny jest wielkoformatowy widok browaru Zamkowego w Świebodzinie z 1902 roku. Jest to jedno z najwcześniejszych dzieł artysty w muzealnej kolekcji, a jednocześnie ważny historycznie materiał dotyczący niegdyś największego browaru w mieście. Do zbioru fotografii z dawnych atelier Świebodzina zakupiono 5 egzemplarzy, w tym najstarsze i bardzo rzadkie z lat 70. i 80. XIX w. Pozyskano także dwa unikatowe zdjęcia pałacu w Przełazach z 1912 r., m.in. z wnętrzem imponującej sali myśliwskiej. Kolekcja dawnych kart pocztowych Świebodzina i okolic wzbogaciła się o 27 pocztówek (zakupy i dary), w tym unikatowe egzemplarze, np. kartka z 1899 r. z widokiem starego zboru ewangelickiego, rozebranego w 1898 r., na miejscu którego postawiono nowy kościół ewangelicki (obecnie kościół NMP Królowej Polski). Interesujące są także dwie bardzo wczesne kartki w formie fotografii na papierze z nadrukiem pocztówkowym ze Świebodzina i nieistniejącego już Johannistalu nad Jez. Lubinieckim, wysłane w 1906 r. Wzbogacono kolekcję archiwalnych pocztówek miejscowości naszego powiatu o m.in. rzadkie ujęcia ze Szczañca, Zawisze, Myszęcina, Zbąszyńka, Łagowa, Przełaz i Lubrzy. Ze środków Powiatu Świebodzińskiego pochodzą także cztery mapy powiększające kolekcję dawnej kartografii z ujętym obszarem Świebodzina i okolic, w tym szczególnie wartościowe augsburskie wydanie z 1732 mapy M. Seuttera – jedno z ostatnich przedstawień enklawy świebodzińskiej. Interesujące są również mapy XIX -wieczne

z zaznaczonym Świebodzinem w ramach Prus, wydawnictwa F. Pagnoni z Mediolanu oraz Jamesa Wylda z Edynburga. Istotne informacje historyczne zawiera zakupiony tom objaśnień do projektu sieci kanalizacyjnej dla Świebodzina z 1910 r. biura projektowego w Düsseldorfie, wzbogacony oryginalnym planem. Przybyło kilka walorów pocztowych z terenu miasta i okolic: koperty, karty korespondencyjne, zarówno przedwojenne, jak i powojenne. Zakupiono także dwa niezwykle rzadkie egzemplarze ozdobnych litograficznych kart menu restauracyjnego ze Świebodzina z lat 80-90 XIX w. Istotną wartość historyczną na temat powojennych dziejów miasta przedstawia zakupiona cegiełka w formie broszury na fundusz rehabilitacyjny dla dzieci niepełnosprawnych „Caritas” im. Prymasa A. Hłonda z widokiem świebodzińskiego zamku (wówczas siedziba szpitala „Caritas”). Księgozbiór muzealny w roku 2024 powiększono o 29 pozycji (w tym 22 dary), głównie literatury regionalnej. Do zbiorów biblioteki zakupiono kilka ważnych opracowań regionalnych. Książka „Dziedzictwo Ziemi Lubuskiej. Dzieje i kultura”, przygotowana głównie przez naukowców historyków z UZ oraz regionalistów, pod redakcją prof. B. Burdy jest długo wyczekiwany podręcznikiem do zajęć z historii regionalnej dla młodzieży, z którego skorzystają także pracownicy muzeum, przygotowując lekcje muzealne. Ukazało się również ważne opracowanie A. Maksymowicz na temat roku 1945 i pierwszych lat powojennych na Ziemi Lubuskiej, zbierające relacje świadków życia w tamtym okresie. Nieco podobną tematykę podejmuje książka Z. Rokity pt. „Odrzania”, będąca rodzajem reportażu, podróżą w czasie i przestrzeni po ziemiach przyłączonych do Polski po 1945 roku. Kolejne zakupione pozycje z historii naszego regionu to książka A. Weissa na temat organizacji diecezji lubuskiej w średniowieczu, obchodzącej w tym roku jubileusz 900-lecia oraz ilustrowany przewodnik „Zamki i wieże rycerskie województwa lubuskiego”. Natomiast zbiory specjalne biblioteki wzbogacają trzy walory wydane na początku XX w. - przewodnik po Łagowie, unikatowy sennik ze świebodzińskiego wydawnictwa H. Reichgo (1906) oraz album Brandenburgii z 1921 r. z informacjami m.in. o Świebodzinie i Łagowie. W ramach współpracy z Zielonogorską Biblioteką Cyfrową (ZBC) w 2024 roku zostało udostępnionych do digitalizacji 10 kolejnych rzadkich pozycji zbiorów muzeum (starodruki, stare druki, publikacje lokalne, czasopisma).

Zakończenie

Sprawozdanie z realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami wskazuje, że w powiecie świebodzińskim podjęto i zrealizowano szereg działań, które miały na celu polepszenie ochrony obiektów zabytkowych oraz popularyzację dziedzictwa kulturowego w powiecie. Jednym z kluczowych elementów realizacji programu było utworzenie stanowiska Powiatowego Konserwatora Zabytków przy finansowym udziale samorządów gminnych. Powiatowy Konserwator Zabytków dzięki swojej wiedzy wspiera właścicieli zabytków w sprawach administracyjnych dotyczących uzyskania niezbędnych uzgodnień i pozwoleń, realizacji prac przy obiektach historycznych, a także szczegółowo informuje o wszystkich

okolicznościach, które mogą wpłynąć na ustalenie praw i obowiązków wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Istotną częścią realizacji programu było dofinansowanie obiektów zabytkowych położonych na terenie powiatu świebodzińskiego. Działania podejmowane na rzecz ochrony zabytków finansowane były zarówno z budżetu powiatu, jak i dzięki środkom zewnętrznym, głównie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w wysokości do 98% wartości inwestycji. W latach 2023–2024 Powiat Świebodziński aktywnie pozyskiwał środki zewnętrzne oraz udzielał dotacji na ochronę lokalnych zabytków. Główne działania dotyczyły obiektów sakralnych oraz budynków wpisanych do rejestru zabytków. Dzięki zaangażowaniu powiatu możliwe było przeprowadzenie wielu istotnych prac konserwatorskich i remontowych. Powiatowy Program Opieki nad zabytkami opierał się również na zadaniach związanych z edukacją w zakresie dziedzictwa kulturowego, prowadzoną przez szkoły powiatowe. Działania szkół w tym zakresie opierały się na filarach związanych z patriotyzmem, tradycjami, kulturą lokalną i przede wszystkim pamięcią historyczną. Ważnym elementem programu stały się również cyklicznie organizowane konkursy historyczne, zajęcia terenowe, wykłady oraz pełniony przez młodzież wolontariat mający na celu gromadzenie dokumentacji historycznej. Na szczególną uwagę zasługuje pogłębiona współpraca z Muzeum Regionalnym w Świebodzinie, czego dowodem jest nie tylko wspieranie przez samorząd powiatowy muzeum w zakupie przedmiotów muzealnych, ale również fundowanie nagród dla dzieci i młodzieży uczestniczących w organizowanym od wielu lat konkursie „Dzieje ziemi Świebodzińskiej”. Muzeum Regionalne w Świebodzinie poprzez swoje działania edukacyjno-kulturalne związane z organizacją wystaw warsztatów, lekcji muzealnych, gromadzenie zbiorów muzealnych i dbanie o zabytki na terenie powiatu stanowi istotny element programu i pozwala na zachowanie tożsamości i pamięci historycznej naszego regionu. Podsumowując realizację Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami należy podkreślić duże zaangażowanie samorządowców, a w szczególności władz powiatu, nie tylko od strony finansowej, ale również poprzez osobisty przykład uczestnictwa w obchodach świąt państwowych i innych uroczystościach upamiętniających wydarzenia historyczne. Powiat Świebodziński konsekwentnie i kompleksowo rozwija działania na rzecz edukacji regionalnej, promocji dziedzictwa kulturowego oraz ochrony zabytków. Współpraca szkół, samorządu, instytucji kultury i społeczności lokalnej owocuje bogatym kalendarzem wydarzeń oraz trwałymi efektami dokumentacyjnymi i edukacyjnymi. Reasumując należy rozważyć kontynuację i zwiększenie działań promocyjnych, które będą miały na celu popularyzację dziedzictwa kulturowego, oraz osób zaangażowanych w opiece nad zabytkami w naszym powiecie. Przystępując do opracowania kolejnego programu powinno się podjąć kolejne działania zwiększające atrakcyjność miejsc zabytkowych dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

Opracowanie:

- Anita Molicka - Główny specjalista ds. Edukacji i Spraw Społecznych
- Katarzyna Kozłowska - Powiatowy Konserwator Zabytków